

Danmark, 1901-1970. Jørgen Paludans Forlag, København 1974. 149 s., ill., tabeller. 12,5×19,5 cm. Kr. 34,50.

En særdeles nyttig lille håndbog, der bør stå overalt, hvor der undervises i Danmarks geografi. Hovedsigtet er en systematisk gennemgang af de danske folketællingers uensartede erhvervsoplysninger fra tælling til tælling for derved at skabe grundlag for anvendelse af dem ved undersøgelse af dynamikken i befolkningens erhvervsforhold i større og mindre administrative enheder. Foruden en samlet fremstilling af Danmarks Statistiks tællingsprincipper og klassifikationer siden 1901 gennemgås samtlige folketællinger i perioden, efterfulgt af anvisninger på, hvordan disse kan gøres sammenlignelige.

I betragtning af bogens mange anvendelsesmuligheder for ikke-faggeografer burde forfatterne have anvendt mere pædagogisk omhu på det sproglige, ligesom de mange ideologiske betragtninger forekommer perifere i forhold til emnet.

Ruth Helkiær Jensen

P. T. Wheeler: Viborg and its Region.

A report of urban and rural fieldwork in northern Jutland 1969 and 1971. Geographical Field Group, University of Nottingham, 1973. 189 s., ill. 20,5×29 cm. £ 2. Notes for Teachers, 8 s. 10 p.

Dette er rapport nr. 16 fra »The Geographical Field Group« ved Nottingham Universitetet. På grundlag af to studieophold af 8-10 dages varighed er der udarbejdet en beskrivelse af Viborg, Vinkel og Frederiks sogne. Efter en mere generel behandling af naturmiljøet i egnen omkring hovedopholdsliniens knæpunkt ved Hald analyseres landbruget i Frederiks og Vinkel. Deltagerne har kortlagt arealanvendelsen på 15-20 ejendomme i hvert sogn og desuden fået oplysninger om husdyrhold og arbejdskraft. Alt dette materiale såvel som sognets historie fremlægges i kort og diagrammer.

Den sidste halvdel af heftet er helliget Viborg by med hovedvægten på befolknings- og erhvervsudviklingen. Mange kort er hentet fra Viborgs dispositionsplan, men desuden forekommer resultater af egne undersøgelser f.eks. af den centrale dels arealanvendelse og en inddeling af byområdet i funktionelle regioner.

Det er interessant at se, hvor meget et par studiegrupper kan få ud af disse kor-

te ophold når indsatsen koncentrerer om et begrænset område.

Kr. M. Jensen

Béla Sárfalvi (ed.):

Urbanization in Europe.

Selected Papers in English, German and French. IGU European Regional Conference, Akadémiai Kiadó, Budapest 1975. 313 s., talr. fig., kortskitser og tabeller. 17×24,5 cm. \$ 26.00.

Bogen indeholder 37 artikler, som blev forelagt sektion V på IGU's europæiske konference i Budapest 1972. Artiklerne er skrevet af forfattere fra næsten alle europæiske lande.

Bogen behandler emnet meget bredt, og nogen diskussion eller redaktion er da heller ikke tilstræbt. Konferencen beskæftigede sig med følgende emner: spredningen af urbaniseringsprocessen, forbindelsen mellem urbanisering og økonomisk rumlig struktur, forholdet mellem by og bagland, processerne i grænsezonen mellem land og by samt byhierarkier. En stor del af artiklerne beskæftiger sig med central place teori, også artikler skrevet af østeuropæiske geografer om planøkonomiske samfund.

Sammenfattes bogens artikler, fås det indtryk, at den geografiske forskning om emnet er på vej bort fra de store byers problemer. Nu lægges mere og mere vægt på den anden ende af urbaniseringsforløbet, nemlig baglandenes stagnationsproblemer og problemerne i forbindelse med byernes vækst ind i intensive og højt specialiserede landbrugsområder.

Bogen henvender sig til faggeografer og giver mulighed for at tage pulsen på et yderst spændende forskningsområde, i øvrigt et af de områder, som prioritetes højt af Statens Forskningsråd.

Christian Wichmann Matthiessen

Holger Heuseler (Hrsg.):

Europa aus dem All.

Satellitengeographie unseres Erdteils. Georg Westermann Verlag, Stuttgart-Braunschweig 1974. 160 s., 120 fig. 23,5×30 cm. DM 98.-.

Satellitgeografi. I hvert fald et nyt ord!

Ingredienser: Forskellige korttyper, satellitfotos og en tekst, der hverken knytter sig til kortene eller billederne i nævneværdig grad - alt sammen anbragt på

dobbeltsider. Tager man de temmelig overflødige indledende og afsluttende kapitler ud, står man tilbage med en virkelig god idé, og dette forsøg er så heldigt, at jeg gerne kan anbefale bogen til danske lærebogsforfattere.

Da den mest populære udgave af ERTS-fotoene efterhånden er blevet en efterligning af infrarød farvefilm, hvilket betyder at vegetationen fremtræder i forskellige røde farvetoner, kan det være på sin plads her at understrege, at planternes klorofyl ikke betinger en høj infrarød refleksion (som bogen fejlagtigt hævder); denne refleksion skyldes palissadevævenes intercellulære struktur.

Det bør vel endelig også nævnes, at man får mest ud af ERTS-optagelserne, dersom man vender bogen på hovedet, når man betragter dem.

Sten Folving

Holger Heuseler (Hrsg.):

Deutschland aus dem All.

Satellitenbilder von der Bundesrepublik, der DDR, der Schweiz und Österreich. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart 1973. 168 s., 52 farvebill., 90 sort/hv., 1 løst kort. 23×30 cm. Subskriptionspris DM 58.-.

Bogens indledende afsnit er tydeligt præget af de mange amerikanske artikler, der er fremkommet inden for de sidste par år. Disses hovedindhold har været at beskrive de umådelige muligheder satellitfotos af alle arter yder videnskaben og den almindelige borger. Hensigten med artiklerne har vel været at retfærdiggøre de meget store udgifter, der er gået til rumforskningen.

I denne bog er dette nærmest blevet til: Velfærdssamfundets problemer kan klares via satellitoptagelser. Det er store visioner; de er uden dokumentation.

Hovedafsnittet består af ERTS 1 fotos med tilsvarende kortudsnit. Teksten er bred og populær, savner enhver tendens fra indledningen. Billederne er gode, teksten hæderlig og kontant.

Til slut i bogen bringes en række korte artikler - vel for at råde bod på den før omtalte manglende dokumentation - skrevet af forskellige forskere. De glimrer både ved deres svære sprog, og deres forsøg på salg af Remote Sensing. En enkelt af disse (Gilg) falder uden for resten af bogens holdning: Han beskriver åbent de enorme databehandlingsproblemer og indrømmer at videnskaben på ingen måde er

i stand til at udnytte ret meget af informationsmængden. Materialet er der, ligeledes visionerne, men ingen ved rigtig at udnytte det.

Sten Folving

Martin Born: Die Entwicklung der Deutschen Agrarlandschaft.

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1974, 185 s. 12×20 cm.

Indledningsvis gennemgår bogen de forskellige angrebsmåder i forskningen af landbrugslandskabet. Derpå behandles emnet kronologisk, idet der dog lægges vægt på en regional behandling inden for hver tidsperiode.

Det er interessant at lægge mærke til de mange lighedspunkter mellem det tyske og danske landbrugslandskabs udvikling, selv om der ikke altid har været tidsmæssigt sammenfald; dog har de fleste strømninger været gældende for hele Nordvesteuropa. Specielt er det oplysende at se udviklingen i landbruget fra slutningen af 1700-tallet. Her redegør forfatteren for de nye afgrøders indførelse i forskellige egne af Tyskland og omlægningerne i udnyttelsessystemerne mod mere kvægavl, mere kornavl eller mod dyrkning af sukkerroer som tegn på en begyndende industrialisering af landbruget.

Bogen har et væld af litteraturhenvisninger (40 sider), men desværre ingen illustrationer eller tabeller – det sidste med velberåd hu fra forlagets side ifølge forordet.

Kr. M. Jensen

Alan Mayhew: Rural Settlement and Farming in Germany.

Batsford Historical Geography Series, London 1973, 15×22 cm. £ 4.00.

I en god historisk oversigt har forfatteren formået at uddrage hovedtrækkene af den meget omfattende litteratur om tysk landbebyggelse og om matrikulære forhold i forskellige egne af Tyskland – øst som vest. Bogen giver udviklingen af landsbytyperne og belyser, hvornår ekspansioner og nedlæggelser i landbrugsarealerne har fundet sted i ældre tid. Gennem de mange gengivelser af topografiske kort får man et godt indtryk af gård- og markbeliggenheden i forskellige egne med hovedvægten på Nordtyskland; kolonisationen

af de store skov- og mosearealer og polderlandskabets specielle kår beskrives. I et relativt lille kapitel omtales udskiftningerne i 1800-tallet og de betydelige ændringer – gennem en Flurbereinigung – i det stærkt opsplittede tyske landbrugslandskab i de senere år. Ligeledes nævnes de tidligere østtyske godsers opsplitning på mange småbrug lige efter 2. verdenskrig og den senere kollektivisering af disse brug i 1950'erne.

Forfatteren anvender i vid udstrækning tyske termer; det gør sammenligninger med tysksproget litteratur lettere, og det tvinger også forfatteren til at definere begreberne omhyggeligt. Man kunne have ønsket mere om driftssystemerne i tysk landbrug gennem tiderne, men bogen giver en glimrende indføring i landbebyggelsens geografi.

Kr. M. Jensen

J. Negendank: Trier und Umgebung.

(Sammlung Geologischer Führer, Bd. 60). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 116 s., 21 fig., 3 kortskitser og 1 geologisk kort. 13,5×19,5 cm. DM 35.00.

Den anden af de to nyudsendte geologiske førere omhandler egnen omkring Trier, d.v.s. den vestlige del af Hunsrück og den sydlige del af Eifel. Eifels Laacher og vulkan område er behandlet i Führer nummer 56.

Også her gives der først en oversigt over lagserien, der omfatter Nedre Devon, tiden fra Rotliegendes til Lias og endelig tertiæret og kvartæret. Derefter følger beskrivelse af 10 ekskursioner. Bag i bogen findes et stort farvelagt geologisk kort over hele Eifel og Hunsrück i målestok 1:200.000.

Kaj Hansen

Herbert Paschinger: Steiermark.

Steirisches Randgebirge, Grazer Bergland, Steirisches Riedelland. (Sammlung Geographischen Führer, Bd. 10). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 251 s., 7 kort, 4 tabeller. 11,5×19,5 cm. DM 24.80.

Foruden de geologiske førere har Borntraeger også udsendt en række geografiske førere. Den her foreliggende nr. 10 omhandler den østrigske forbundsstat Steiermark på Alpernes sydøstskråning.

Også i disse små bøger gives der først

en almindelig oversigt over områdets geografi, og her er det naturligt, at selve Alpekkædens geologiske opbygning kun gennemgås i store træk, mens der er lagt mere vægt på overfladerelieffet og dets tilblivelse. Tillige gennemgås klima, jordbund og vandløb, både disses udvikling og vandføring. Så kommer plante- og dyreliv og endelig mennesket og landskabet.

På ca. 31 sider gives her en fortæffelig orientering om befolkningsindvandring helt fra stenalderen, om landbrugets udvikling og historie, om bebyggelsen og opdyrkningen i landdistrikterne og om markedspladser og byer, og det er forbausende, så meget det er lykkedes forfatteren at få med på denne ret begrænsede plads.

Endelig gennemgås 6 ekskursioner i Steirisches Randgebirge og Grazer Bergland, 7 ekskursioner i Riedelland der Grazer Bucht og til sidst 4 byekskursioner. Også i disse ekskursionsbeskrivelser gennemgås såvel naturen som menneskelivet. Udover et udviklings- og funktionskort over byen Graz er illustrationsmaterialet noget mangelfuldt, og et større kort over hele området, som man finder det i mange af de geologiske førere, havde været ønskeligt.

Kaj Hansen

B. Plöschinger & S. Prey: Der Wienerwald.

(Sammlung Geologischer Führer, Bd. 59). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 141 s., 23 fig., 2 kort. 13,5×19,5 cm. DM 36.00.

Forlaget har igen udsendt to af deres fortræffelige små geologiske førere. Bd. 59 omhandler Wienerwald i Østrig. Dette område falder i to dele, nemlig 1. Flyschzonen og 2. den kalkalpine Wienerwald. Ved omtalen af hvert af disse afsnit gives først en oversigt over lagserien og derpå en beskrivelse af ekskursionerne.

Flyschzonen omfatter lagserien fra Neokom til nedre eller mellemste Eocæn, men i den underliggende klippezone findes en lagserie fra Øvre Trias til Nedre Kridt.

Lagfølgen i Flyschen er den sædvanlige vekslen mellem mergel, lerskifer og sandsten, og det er ganske interessant at se, at Ph. Kuenens teori om turbiditestrømme (faldende slamstrømme), som han fremsatte i Groningen i 1951 og demonstrerede på det lange molasseprofil uden for